

ด่วนที่สุด

ที่ ทส ๑๐๑๑.๒/ว ๑๕๔๙๔

สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๖๐/๑ ซอยพิบูลย์วัฒนา ๗ ถนนพระรามที่ ๖
แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมพัฒนา (ร่าง) แผนและผังการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศเมืองมาย
เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๒

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แนวทางการพัฒนาเมืองและชุมชนตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (Eco City)
๒. หลักการและกำหนดการประชุม
๓. แบบตอบรับการเข้าร่วมประชุม

ด้วย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ บริษัท เอสซีซีซีเมนต์ จำกัด อยู่ระหว่างการขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาเมืองและชุมชนตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (Eco City) เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ รายละเอียดดังสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ โดยการนำกรอบการดำเนินงานและแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมให้พื้นที่ ๖ หมู่บ้าน ตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง บรรลุสู่การเป็นชุมชนเชิงนิเวศ ที่มีแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับระบบนิเวศของพื้นที่ ครอบคลุมการดำเนินงาน ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น นำมาวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะทางเลือก เพื่อใช้ประกอบการพัฒนา (ร่าง) แผนและผังชุมชนเชิงนิเวศเมืองมาย ทั้งนี้ การพัฒนา (ร่าง) แผนและผังดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน รวมทั้งบรรลุสู่การเป็นชุมชนเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมพัฒนา (ร่าง) แผนและผังการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศเมืองมาย ในวันอังคารที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๕.๓๐ น. ณ ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง รายละเอียดดังสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงขอเชิญท่านหรือผู้แทนจำนวน ๑ คน เข้าร่วมประชุมหารือ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว โดยเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายจากต้นสังกัด ทั้งนี้ ขอได้โปรดส่งแบบตอบรับการเข้าร่วมประชุม ดังสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ ทางโทรสารหมายเลข ๐ ๒๒๖๕ ๖๕๗๐ ภายในวันพุธที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

๒๐๖.๒๐๑.๑๗๖

(นายปรีชา जानทอง)

ผ.ส.ช.ป. ๒

12 พ.ย. 2562

ขอแสดงความนับถือ

(นายพิรุณ สัยยะสิทธิ์พานิช)

รองเลขาธิการฯ ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ

โทร/โทรสาร ๐ ๒๒๖๕ ๖๕๗๐

แนวทางการพัฒนาเมืองและชุมชนตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (Eco City)

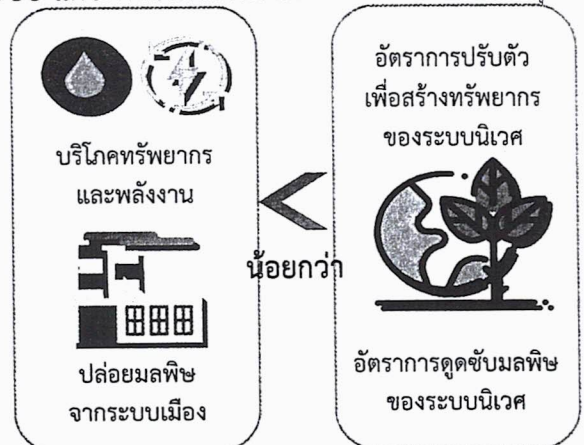
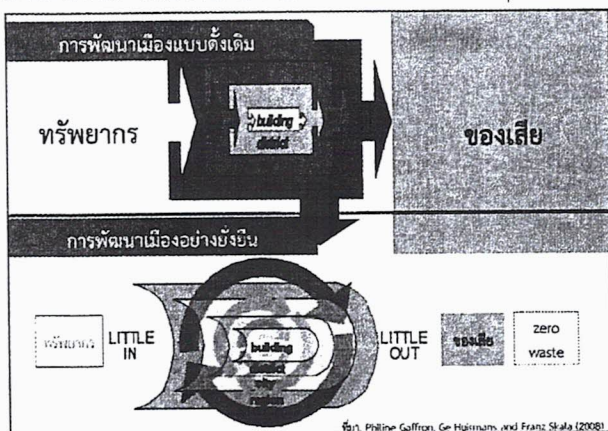
สถานการณ์สิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในประเทศไทย พบว่าทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ร่อยหรอและคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรุดโทรมลงอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากการขยายความเป็นเมือง การย้ายถิ่นฐานของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากชนบทไปเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว ซึ่งเมืองหรือชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ ประเทศไทยมีระบบนิเวศที่หลากหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ระบบนิเวศที่หลากหลายนี้ นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย อันเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชุมชน ดังนั้น สภาพแวดล้อมที่ดีและระบบนิเวศที่สมดุลจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการชีวิตคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมืองและชุมชน และจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ เพื่อสร้างความสมดุลของการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ เป็นหน่วยงานจัดทำและเสนอแนะนโยบายและแผนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชนบท ได้ตระหนักถึงสถานการณ์และความสำคัญของระบบนิเวศเมืองดังกล่าว จึงจัดทำโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (Ecological City : Eco - City) เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแนวทางและรูปแบบการพัฒนาเมืองและชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องเชิงระบบนิเวศของพื้นที่ และเสนอแนะแนวปฏิบัติแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดเมืองและชุมชนที่มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ตามมาตรฐานของไทยและสากล

๑. แนวคิดการพัฒนาเมืองนิเวศ (Eco-City)

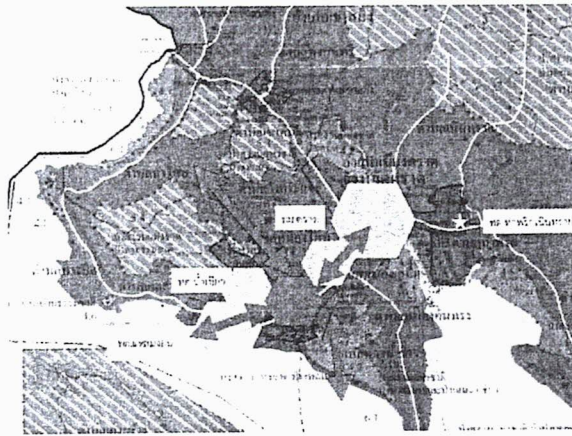
ความเป็นมาของแนวคิดเมืองนิเวศ เมืองนิเวศ (Eco-City) เป็นวิวัฒนาการมาจากแนวคิดนิเวศวิทยาชุมชนเมือง (Urban Ecology) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ชุมชนเมืองในแง่ของระบบนิเวศเหมือนกับระบบนิเวศธรรมชาติอื่น ๆ ซึ่งมีการนำเข้าพลังงานและปัจจัย และผ่านกระบวนการขององค์ประกอบและระบบเมืองนิเวศวิทยาชุมชนเมืองจึงประกอบด้วยประชากร สิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น รวมถึงระบบนิเวศที่ร่วมกันผลิตพลังงานและสิ่งจำเป็นต่าง ๆ เพื่อความคงอยู่ของระบบ เมื่อนิเวศวิทยาชุมชนเมืองทำงานสมบูรณ์ก็จะสามารถพึ่งพาตนเองและเกิดความยั่งยืน

ด้วยพื้นฐานแนวคิดนี้ เมืองนิเวศ จึงเป็นการพัฒนาเมืองเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในการอยู่อาศัย โดยให้กิจกรรมของเมืองมีผลกระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุด และนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและความยั่งยืนของเมือง ซึ่งในกระบวนการทำงานของระบบเมืองจะมีความต่างอย่างชัดเจนกับกระบวนการแบบดั้งเดิม ซึ่งมีการนำเข้าทรัพยากร อาทิ ปัจจัย พลังงาน น้ำ และนำของเสียต่าง ๆ ออกจากระบบ แต่จะคำนึงถึงการนำเข้าและส่งออกที่น้อยที่สุด

๒. ลักษณะสำคัญของการดำเนินงานเมืองนิเวศสำหรับประเทศไทย

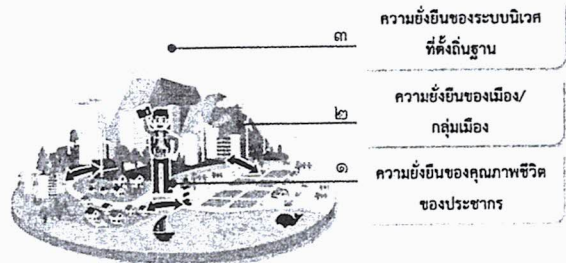
๒.๑ มองภาพรวมและความเชื่อมโยง โดยพิจารณาจากระบบเมือง ซึ่งโดยมากเป็นกลุ่มเมืองและชุมชน และระบบนิเวศและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่ระบบเมืองตั้งอยู่และผลกระทบแนวทางเมืองนิเวศส่งเสริม การวางแผนพัฒนาเมืองร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งการดำเนินงานเมืองนิเวศสามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ เมืองและชุมชน โดยหมายรวมถึงชุมชนทั้งที่อยู่ภายในเมืองและชุมชน โดยรอบเมือง ซึ่งมีความเชื่อมโยงทางระบบนิเวศ ระบบเศรษฐกิจและสังคม และมีผลกระทบซึ่งกันและกัน รวมถึงควรมีการพิจารณาความเชื่อมโยงในลักษณะกลุ่มเมืองที่มีทั้งความเชื่อมโยงทางระบบนิเวศ ผลกระทบ และความจำเป็นในการร่วมมือจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในนิเวศที่อยู่ร่วมกัน

รูปที่ ๑ แสดงความเชื่อมโยงของเมืองกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยรอบ

๒.๒ ครอบคลุมความยั่งยืน ๓ ระดับ

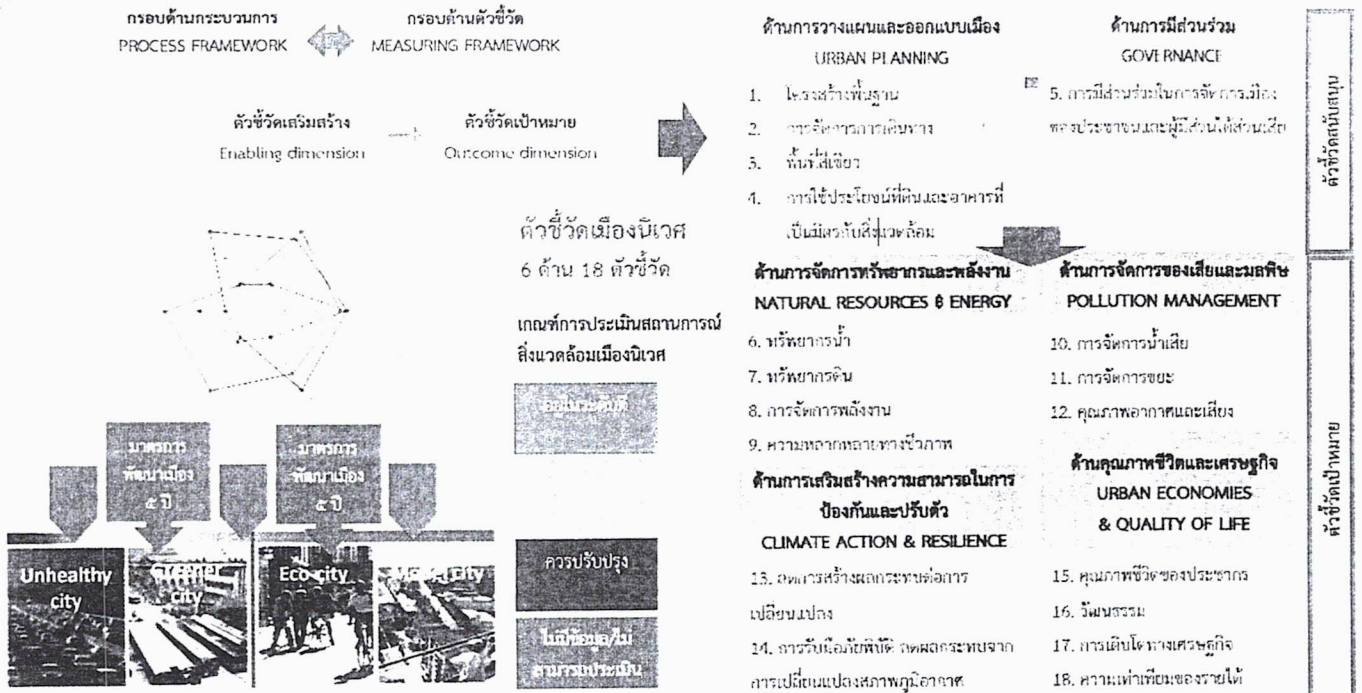
- ความยั่งยืนของระบบนิเวศที่ตั้งถิ่นฐาน
- ความยั่งยืนของเมือง/กลุ่มเมือง
- ความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตของประชากร

๒.๓ เป็นการพัฒนาเชิงกระบวนการ โดยมีกรอบการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอน ดังนี้

๑) กรอบการดำเนินงานด้านกระบวนการ (Process framework) ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การพิจารณาขอบเขตเชิงนิเวศของเมืองนิเวศ ๒) การวิเคราะห์และการประสานผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และภาคีการพัฒนาเมือง ๓) การรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของเมืองและชุมชน ๔) การวิเคราะห์และเสนอแนะทางเลือก ๕) การกำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา แผนและผัง ๖) การจัดทำแผนและผังนโยบายเมืองนิเวศ และพัฒนากลไกหรือประสานกับกลไกขับเคลื่อนที่มีอยู่ และ ๗) การดำเนินการและติดตามประเมินผล โดยมีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอน

๒) กรอบการดำเนินงานด้านตัวชี้วัด (Measuring framework) แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ตัวชี้วัดที่เสริมสร้างความเป็นเมืองนิเวศให้กับเมืองและชุมชน ได้แก่ ด้านการวางแผนและออกแบบเมือง และด้านการมีส่วนร่วม และตัวชี้วัดด้านเป้าหมาย ได้แก่ ด้านการจัดการทรัพยากรและพลังงาน ด้านการจัดการของเสียและมลพิษ ด้านการเสริมสร้างความสามารถในการป้องกันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศ และด้านคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมเศรษฐกิจ รวมเป็น ๖ ด้าน ๑๘ ตัวชี้วัด ซึ่งสอดคล้องกับ เป้าหมายของเมืองนิเวศ และเป้าหมายการพัฒนาชุมชนเมืองยั่งยืน โดยการประเมินจัดแบ่งเกณฑ์เป็น ๔ ระดับ จำแนกเป็นสี่เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจประกอบด้วย ระดับดี (สีเขียว) ระดับผ่าน ควรพัฒนา (สีเหลือง) ระดับควรปรับปรุง (สีแดง) และ ระดับไม่มีข้อมูล/ไม่สามารถประเมินได้ (สีเทา) ซึ่งเมืองและชุมชนสามารถ วิเคราะห์ประเมินระดับการดำเนินงาน และพัฒนาสู่ความเป็นเมืองนิเวศเป็นลำดับ

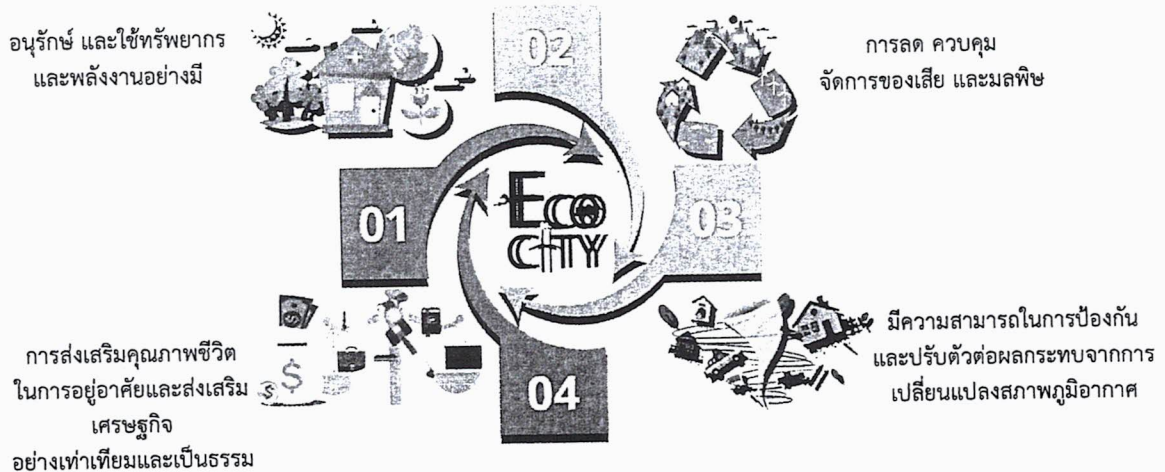
รูปที่ ๒ ผังแสดงกรอบการดำเนินงานการพัฒนาเมืองและชุมชนเมืองนิเวศ

๓. เป้าหมายหลักในการดำเนินงานเมืองนิเวศ

๓.๑ นิยามเมืองนิเวศ (Eco-City) หมายถึง เมืองและชุมชนที่การพัฒนามีสมดุลกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นร่วมกับการลดของเสียและมลภาวะและการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๓.๒ เป้าหมายหลักในการดำเนินงาน (Focused areas) ควรประกอบด้วย

- การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากร และพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวและแหล่งน้ำ ทั้งในและรอบเขตเมือง และการจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนพลังงานทดแทน
- การลด ควบคุม และจัดการของเสีย และมลพิษ ได้แก่ มลพิษทางอากาศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการจัดการน้ำเสีย และขยะ
- การเสริมสร้างความสามารถในการป้องกันภัยพิบัติ โดยเฉพาะภัยพิบัติทางน้ำ สำหรับเมืองชายฝั่งและเมืองในที่ลุ่มต่ำ และความสามารถในการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ
- การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยและส่งเสริมเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมสำหรับคนทุกกลุ่มที่อาศัยในเมือง

ผังนโยบายเมืองนิเวศ เป็นการกำหนดขอบเขตทางกายภาพของพื้นที่ เพื่อแสดงแนวคิดตามแผนเมืองนิเวศ รวมถึงเป็นแนวทางในการสร้าง ปรับปรุง หรือสวกรักษาพื้นที่ที่สอดคล้องกับการเป็นเมืองนิเวศ ประกอบด้วย ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังพื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่โล่ง และพื้นที่สีเขียว ผังระบบคมนาคมขนส่ง ข้อเสนอแนะด้านนโยบายสาธารณสุขโภชนาการและสาธารณสุขการเพื่อการสนับสนุนเมืองนิเวศ และมาตรการและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ทางด้านสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมเมือง

แผนและผังนโยบายเมืองนิเวศที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีพัฒนาและประชาชนเมื่อเทศบาลให้ความเห็นชอบก็จะประกาศใช้แผนและผังนโยบายเมืองนิเวศดังกล่าวในพื้นที่ หากประชาชน/เทศบาลเห็นว่าแผนงานหรือโครงการจำเป็นต้องมีการดำเนินงานหลายเทศบาล/พื้นที่ที่มีความต่อเนื่อง ก็จะเสนอองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อจัดทำและประกาศใช้แผนและผังนโยบายเมืองนิเวศระดับกลุ่มเมือง และหากเห็นว่ามีควมจำเป็นต้องดำเนินงานในระดับจังหวัด ก็จะเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อจัดทำแผนและผังนโยบายเมืองนิเวศผนวกในแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งกลไกดังกล่าวขึ้นอยู่กับความประสงค์ของประชาชนและท้องถิ่นในการให้ความสำคัญต่อการดำเนินการจัดทำแผนและผังนโยบายเมืองนิเวศ

ขั้นตอนที่ ๗ ดำเนินการตามแผนและติดตามประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอน เริ่มจากการตรวจสอบสถานการณ์ เก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นระยะอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ อาจมีการวิเคราะห์ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากร เพื่อนำไปปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และทำการทบทวนแผนทั้งแผนหลักและแผนปฏิบัติการในแต่ละระยะ

๕.๒ กรอบการดำเนินงานด้านตัวชี้วัด (Measuring framework) แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ตัวชี้วัดที่เสริมสร้างความเป็นเมืองนิเวศ และตัวชี้วัดเป้าหมาย รวมเป็น ๖ ด้าน ๑๘ ตัวชี้วัด ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของเมืองนิเวศ และเป้าหมายการพัฒนาเมืองยั่งยืน ซึ่งในแต่ละมิติของตัวชี้วัด ได้มีการจัดทำรายละเอียดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ประเมินผลระดับความเป็นเมืองนิเวศ และสนับสนุนการระบุเป้าหมายของเมืองและชุมชน

ผังสรุปขั้นตอนการดำเนินงานเมืองนิเวศ (Eco-City)

